

Романів Р.В. к.е.н., доц.

Романів С.Р. к.е.н., доц.

Проблеми відображення інтелектуальної власності у фінансовій звітності підприємства

Необхідною умовою адекватного відображення стану активів і пасивів підприємства є формування в системі балансу показників, пов'язаних з інтелектуальними ресурсами, які, на жаль, на сьогодні взагалі не представлені не тільки у вітчизняних П(с) БО, але і в зарубіжних обліково-аналітичних системах.

Між тим, саме від ефективності використання цих інтелектуальних ресурсів залежить величина фактичного продажу акцій підприємства від їх номінальної вартості. У деяких видах економіки, особливо пов'язаних з використанням Інтернет ресурсів, вартість компаній при продажі в декілька разів перевищує їх залишкову вартість за балансом. При цьому, вважаємо, що до інтелектуального капіталу повинні відноситись не тільки ринкові активи (нематеріальні активи, пов'язані з ринковими операціями), інтелектуальна власність як актив (авторські права, ноу-хау); людські активи як сукупність інтелектуальних навичок працівників. Інтелектуальний капітал сьогодні це ще й сукупність економічних відносин у розповсюдженні та використанні інформаційних даних і знань, необхідних для його ефективного функціонування. Саме відсутність таких показників у звітності підприємства призводить до різкого коливання в експертних оцінках інвестиційної привабливості того чи іншого об'єкту.

Інтелектуальна власність є одним з елементів інтелектуального капіталу і має в його структурі значну питому вагу. Сьогодні ринок інтелектуальної власності на 80% контролюється трьома країнами- США, Німеччиною і Японією. Решту квоти належить приблизно 15 розвиненим державам Європи і Азії. Нажаль, ні одна з вітчизняних компаній не входить в список 100 самих дорогих брендів, оскільки нижня межа капіталізації компанії із «бренд-еліти» повинна бути не менше 1 млрд. долл.[1, С.7]

Така проблема пов'язана в першу чергу з відсутністю адекватної оцінки тих патентів та «ноу-хау», якими володіють вітчизняні підприємства, а наявність таких є беззаперечною.

В якості методики оцінки пропонується застосувати доходний підхід. Доходний підхід визначає власність інтелектуального капіталу шляхом обчислення поточної вартості майбутніх грошових потоків, очікуваних власником протягом терміну, що залишався до кінця використання нематеріального активу. При цьому тут можна запропонувати кілька варіантів. Перший варіант – це метод звільнення від роялті. Він передбачає, що власник такого нематеріального активу, наприклад, певної технології чи системи, ліцензує цей актив виробникам і отримує дохід у вигляді ліцензійного платежу, який обчислюється, виходячи з доходів від випуску продукції. Вартість нематеріального активу оцінюється через економію (збереження вартості), отриману його власником, оскільки він не виплачує ліцензійні платежі (роялті) за використання активу. Ці майбутні (роялті) прогножуються за роками, потім визначається очікуваний прибуток від виплат за роялті (очікувані виплати мінус витрати власника), і визначається сума поточних вартостей прибутків від виплати за роялті (шляхом дисконтування величини прибутку кожного року і їх подальшого сумування). Процес прогнозу майбутніх платежів включає: прогноз майбутніх доходів, отриманих від продажу продукції чи послуг, виготовлених з використанням конкретного нематеріального активу, і визначення ринкової ставки роялті для конкретного нематеріального активу.

Метод надлишкових прибутків передбачає, що власник нематеріального активу зберігає всі права на його виробництво, продаж і використання прибутку. Цей метод також ґрунтується на теорії, що економічні вигоди, які не пов'язані з матеріальними активами, можуть бути отримані з певних нематеріальних активів. Майбутні вільні від зобов'язань грошові потоки за мінусом доходності всіх інших матеріальних та нематеріальних активів дисконтуються, щоби отримати ринкову вартість конкретних нематеріальних

активів. Недоліком такого методу є той факт , що не враховується моральний знос, який зменшує цю вартість і який дуже важко обчислити.

Література

1. Комарова Ж. Интеллектуальный капитал – основа конкурентоспособности предприятия// Директор . – 2006. -Август.– С. 5-10.
2. Селезнев Е.Н. Оценка эффективности использования интеллектуального капитала// Финансовый менеджмент. – 2005. -№6.
3. Эдвинсон Л., Мэлоун М. Интеллектуальный капитал. Определение истинной стоимости компании/ Под. ред.В.Л. Иноземцева. – М.: Академия. – 1999. – 434 с.